

Віктор Шостакдоцент кафедри культурології та менеджменту
соціокультурної діяльності ВНУ імені Лесі Українки

e-mail: Shostak.Viktor@vnu.edu.ua

Victor ShostakPhD in History, Associate Professor of the Department
of Cultural Studies, Lesya Ukrainka Volyn National University

orcid.org/0000-0002-4837-9633

Сергій Виткаловдоктор культурології, професор, професор кафедри
івент-індустрій, культурології та музеєзнавства,
Рівненський державний гуманітарний університет

e-mail: sergiy_vsv@ukr.net

Serhii VytkaiovDSc in Cultural Studies, Professor of the Department
of Cultural Studies and Museum Studies, Rivne
State University of the Humanities

orcid.org/0000-0001-5345-1364

Володимир Виткаловкандидат педагогічних наук, професор, завідувач
кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства,
Рівненський державний гуманітарний університет

e-mail: volodumir_vitkaiov@ukr.net

Volodymyr VytkaiovPhD in Education, Professor, Head of the Department
of Event Industries, Cultural Studies and Museum
Studies, Rivne State University of the Humanities

orcid.org/0000-0003-0625-8822

Напрями вдосконалення культурної політики України: державний і регіональний рівні в нових соціокультурних умовах

Directions for Improving Ukraine's Cultural Policy at the State and Regional Levels Under New Sociocultural Conditions

Анотація. Визначено ключові аспекти вдосконалення культурної політики України на основі аналізу чинної нормативно-правової бази для культури, а також реакції громадськості та експертів на її реалізацію, відображену в різних аналітичних звітах. Ці питання диференційовано на державному та регіональному рівнях. Виділено провідні напрями культурної політики, реалізація яких сприятиме підвищенню якості культурного життя в країні. На основі статистичних даних доведено хибність залишкового принципу (або залишкового фінансування) культури, особливо у воєнний час. Запропоновано низку пропозицій, що базуються на сучасних наукових дослідженнях та законодавчій базі, втілення яких дасть змогу загалом покращити ситуацію у культурній та духовній галузі суспільства.

Методологія дослідження спирається на використання низки методів, за допомогою яких отримано відповідні результати, зокрема контент-аналізу сучасних досліджень, культурологічного підходу, методу порівняльних характеристик тощо. Наукова новизна дослідження полягає у систематизації проблем та формулюванні відповідних пропозицій щодо вдосконалення культурної політики України в контексті сучасних викликів. Практичне значення результатів визначається можливістю використання зібраного та критично проаналізованого матеріалу для подальших наукових досліджень і вироблення ефективних стратегій державної культурної політики.

Ключові слова: культурна політика, залишковий принцип, законодавча та нормативно-правова база, регіональний та державний рівень, сучасні суспільні виклики.

Постановка проблеми. Розвиток сучасного суспільства неможливий без належної уваги до культурних аспектів життя громадян. В умовах зростаючої глобалізації, впливу новітніх технологій та трансформації

культурних цінностей держава має забезпечити своєчасну й адекватну реакцію у галузі культурної політики. Пріоритетами такої політики мають бути розвиток людського потенціалу, орієнтованого на формування

креативних можливостей суспільства, а також збереження й передача національних традицій у нових соціокультурних контекстах.

Упродовж усього періоду державної незалежності культурна галузь, як відомо, отримувала фінансування за залишковим принципом, що виявилось неефективним для реалізації її стратегічних завдань. Різноманітні податкові пільги, надані урядами протягом останніх десятиріч, не мали суттєвого впливу на стабілізацію діяльності закладів культури, що свідчить про необхідність перегляду механізмів державної підтримки. З огляду на це, важливо забезпечити розвиток конкурентоздатних інноваційних проєктів, спрямованих на збагачення населення культурними цінностями; економічну самодостатність у галузі культури; залучення інвестицій від держави для галузі культури, враховуючи масштабні завдання, які перед нею стоять; розвиток державних і громадських інститутів, спрямованих на підтримку інноваційної культурної діяльності, зокрема у впровадженні інновацій у галузі державного управління. Такі заходи мають здійснюватися шляхом ліквідації адміністративних бар'єрів та формування культурної політики на основі широкого громадського діалогу, у межах якого державні інституції мають виступати не стримувальним чинником, а джерелом інноваційного розвитку [6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окреслена проблема має значний теоретичний та практичний вимір, оскільки дає можливість критично осмислити сучасний стан галузі культури і спробувати сформулювати відповідні рекомендації, реалізація яких може сприяти її подальшому розвитку. Серед останніх публікацій звернемо увагу на нормативно-правову та законодавчу базу [4; 7; 8–12], у змісті та критичному осмисленні якої виявлено низку системних проблем, що суттєво впливають на нинішній стан галузі. До цього кола джерел належать також аналітичні довідки, автори яких осмислюють поточний стан галузі чи пропонують шляхи її вдосконалення [3; 5; 6]. У дослідженні також ураховано результати низки загальнонаціональних опитувань, проведених останнім часом [1; 2; 13], які відображають тенденції у ціннісних орієнтаціях населення України, його здатності реагувати на наявні пропозиції у галузі державної культурної політики, а отже — активно включитися у реалізацію окреслених питань. Додатковий аналітичний інтерес становлять матеріали соціальних мереж, у яких простежується актуалізація порушених питань і формується цілісна картина сприйняття сучасного стану культурної галузі [14]. Утім, запропонована до розгляду проблематика залишається відкритою для подальших досліджень, адже динамічні суспільні зміни постійно вносять нові аспекти до її осмислення та, відповідно, пропонують інші підходи до розв'язання окреслених завдань.

Мета дослідження — осмислити напрями вдосконалення сучасної культурної політики України, виокремивши її державний та регіональний виміри.

Виклад основного матеріалу. У сучасний період із різних міркувань виникає необхідність розроблення та ухвалення стратегічного документа державної політики, що визначав би концептуальні засади культурного розвитку України в умовах військової агресії та в повоєнний період. Оновлення стратегічних документів культурної політики має важливе значення з огляду на завдання адаптації національного законодавства до норм європейського права, зважаючи на набуття Україною статусу кандидата на членство в Європейському Союзі (ЄС).

Необхідно акцентувати на удосконаленні ролі культурної та гуманітарної роботи в контексті вивчення, засвоєння та впровадження європейських цінностей, що сприятиме формуванню соціокультурної ідентичності українського суспільства. У новій стратегії культурного розвитку мають бути визначені складові, спрямовані на втілення гуманітарних та суспільних цінностей ЄС, викладених у відповідних нормативно-правових актах. Концепція стратегії культурного розвитку України має базуватися на фундаментальних цінностях Європи, серед яких свобода, справедливість, солідарність, демократія, верховенство права, захист прав людини, подолання бідності та забезпечення прав меншин.

Потрібно концептуалізувати основні пріоритети розвитку культури, зосереджуючи увагу на таких ключових аспектах, як сприяння засвоєнню громадянами сучасних культурних навичок; подолання явища «культурної бідності»; забезпечення рівного доступу до культурних цінностей незалежно від матеріального стану, національності та місця проживання; розвиток культурного розмаїття; збереження та охорона культурної спадщини; державна та суспільна підтримка різних форм творчості та інноваційної культури.

Важливою складовою оновлення культурної політики України є активізація інституційної та законодавчої діяльності. Міністерство культури та стратегічних комунікацій України має ініціювати створення нової Стратегії розвитку державної культурної політики, залучаючи до цього процесу представників експертної громадськості. Необхідним є також проведення слухань у профільному комітеті Верховної Ради України, спрямованих на визначення стратегічних аспектів культурної політики, у яких мають брати участь представники наукових інститутів та неприбуткових організацій. Одним з актуальних напрямів законодавчого забезпечення культурної політики є, як відомо, запровадження субвенцій з державного бюджету для гарантованого фінансування культурних потреб населення — за аналогією з наявними моделями освітньої та медичної субвенцій. Законодавча ініціатива Міністерства культури та інформаційної політики, що передбачала зміни до проєкту Закону України «Про внесення

змін до Бюджетного кодексу України стосовно впровадження культурної субвенції для фінансування базового набору культурних послуг», заслуговувала на імплементацію, однак не була ухвалена [7]. Утім, упровадження культурної субвенції могло б забезпечити стабільне фінансування комплексу культурних послуг і, відповідно, сприяти рівномірному розвитку культури в регіонах, що стало б ефективним інструментом подолання «культурної бідності». Показовим є те, що 31 липня 2025 року було зареєстровано Проект Закону «Про внесення змін до статті 97 Бюджетного кодексу України щодо запровадження культурної субвенції для сільських громад із метою поживлення культурного життя у сільській місцевості».

3 вересня 2025 року законопроект було включено до порядку денного засідання Верховної Ради України. Ініціаторами подання виступили народні депутати М. Заремський, Р. Підласа, М. Потураєв, О. Шуляк, А. Радіна, І. Климпуш-Цинцадзе. Наразі документ повторно опрацьовується в профільних комітетах і ще не ухвалений [9].

Особлива увага має бути приділена галузі креативних індустрій, оскільки внаслідок військової агресії вона зазнала масштабних втрат та руйнувань. Наприклад, за період січень-березень 2022 року кількість платників податків у цій галузі зменшилася на 60 %, а обсяг задекларованих доходів впав на 41 %. Доходи фізичних осіб — підприємців, які оподатковуються за спрощеною системою, зменшилися на 64 %, а така ж частка ФОПів припинила свою діяльність [5]. Сучасні тенденції засвідчують нагальну необхідність ухвалення нормативно-правових актів, спрямованих на створення умов для запобігання зростанню безробіття у галузі креативних індустрій та, відповідно, відтоку талановитих фахівців за кордон. Одним із перспективних напрямів державної політики є створення анонсованого Національного офісу розвитку креативних індустрій та розроблення державної цільової програми, що забезпечить систематизацію заходів зі стимулювання цієї галузі.

Серед актуальних завдань у нормативно-правовому забезпеченні розвитку креативних індустрій можна виокремити:

- забезпечення доступу до пільгових кредитів, зокрема у рамках чинної програми «Доступні кредити 5–7–9 %»;
- розгляд можливості введення пільгових тарифів на оренду комунальної власності;
- упровадження заходів щодо спрощення митних процедур та зменшення зборів, пов'язаних з імпортом обладнання й матеріалів для виробництва товарів і надання послуг;
- розроблення регіональних програм стимулювання попиту на культурні та креативні продукти;
- розвиток освітніх програм у галузі креативних індустрій;

- державна підтримка експортного потенціалу креативних індустрій;
- створення законодавчої бази для розвитку державно-приватного партнерства в культурній галузі.

У сучасних умовах основними джерелами підтримки культури залишаються фінансування з державних і місцевих бюджетів, а також внески міжнародних партнерів. Проте очевидно, що цих фінансових ресурсів недостатньо для повноцінного відновлення галузі. Згідно з даними профільного комітету парламенту, у державному бюджеті України на 2022 рік спостерігалася зменшення номінальних видатків на культуру та мистецтво (–36,79 %), тоді як у місцевих бюджетах ці видатки, навпаки, показали певне зростання (+10,11 %). Аналогічна тенденція спостерігалася й у 2023 році: державне фінансування скоротилося (–10,82 %), тоді як місцеве дещо зросло (+2,75 %). Такий перерозподіл фінансового навантаження на користь місцевих бюджетів без належної компенсації з державного рівня, очевидно, не сприятиме поліпшенню фінансового стану закладів культури [3]. У 2024 році державне фінансування галузі культури становило майже 10,7 млрд грн, а на 2025 рік прогнозується 10,5 млрд грн. Ці кошти спрямовані передусім на підтримку Міністерства культури та стратегічних комунікацій, а також таких інституцій, як «Суспільне Мовлення» та Український інститут книги. Утім, фінансування культури може бути додатково збільшене за рахунок залучення коштів партнерів, меценатства та державно-приватного партнерства.

Пріоритетними напрямками 2025 року стали фінансова підтримка національних художніх колективів та концертних організацій — 794,7 млн грн, розвиток Українського інституту книги та книговидавничої справи — 278,6 млн грн, а також інші видатки, спрямовані на забезпечення діяльності культурних інституцій та медіапростору. Передбачається, що залучення коштів партнерів та ухвалення законопроекту про меценатство сприятимуть покращенню фінансової спроможності культурної галузі.

У сучасних умовах державно-приватне партнерство (ДПП) може стати ефективним додатковим інструментом фінансової підтримки культурної політики. На думку фахівців, в Україні найбільш доцільними формами реалізації ДПП в культурній галузі є оренда, концесія, аутсорсинг та інвестиційні угоди. Наприклад, механізм оренди може застосовуватися щодо музейних приміщень, бібліотек, концертних зал, архітектурних пам'яток тощо. Водночас важливо, щоб усі форми ДПП, що стосуються об'єктів культурної спадщини, супроводжувалися обов'язковою вимогою збереження їхньої автентичності та історико-культурної цінності.

Наразі бракує конкретних нормативних-правових актів та методичних рекомендацій, які б регулювали механізми застосування ДПП у галузі культури, зокрема щодо використання об'єктів культурної спадщини.

Невизначеність спостерігається, зокрема, у питаннях розподілу відповідальності між державою та приватними суб'єктами, координації дій відомств, які реалізують культурну політику. З огляду на це, потрібно посилити експертну підтримку наукових установ у процесі підготовки проєктів ДПП, а також чітко визначити повноваження та відповідальність суб'єктів у втіленні культурних ініціатив. Необхідно розробити і впровадити відповідні правила щодо оренди культурних об'єктів, які перебувають у державній або комунальній власності.

Окрім економічної ефективності, наявність відповідних методичних розроблень важлива для збереження об'єктів культурної спадщини та запобігання їхнього пошкодження у процесі комерційного використання. У цьому контексті законопроекти, зареєстровані у Верховній Раді України, потребують ґрунтовного експертного аналізу та широкого громадського обговорення перед ухваленням, аби мінімізувати ризики та забезпечити баланс інтересів держави, громади й бізнесу.

Наприклад, законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо збереження об'єктів культурної спадщини)» від 16 липня 2021 року № 5781 передбачає лише приватизацію об'єктів культурної спадщини як одну з можливих форм ДПП, однак не враховує інші форми співпраці, серед яких концесія чи оренда [11]. Крім того, у документі не розкривається специфіка приватизації історичних пам'яток, а запропоноване здійснення таких процедур за загальними правилами для об'єктів малої приватизації фактично нівелює особливий статус об'єктів культурної спадщини та спотворює зміст концепції ДПП у галузі культурної політики.

Щодо законопроекту «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення умов для реалізації проєктів у сфері розвитку об'єктів культурного призначення та управління пам'ятками культурної спадщини в рамках державно-приватного партнерства» від 20 липня 2021 року № 5808, то він також не забезпечує комплексного підходу до розвитку партнерських механізмів, зосереджуючись переважно на відкритті готелів на території музеїв [10]. Згідно з висновками Головного науково-експертного управління Верховної Ради України, цей законопроект вимагає доопрацювання, оскільки запропоновані положення можуть створити ризики для збереження музейних фондів і не відповідають принципам охорони культурної спадщини.

Галузь культури до початку масштабної військової агресії РФ мала низьку привабливість для приватних інвесторів, що зумовлювалося насамперед непослідовністю нормативно-правового регулювання ДПП. Тому особливої актуальності набуває створення сприятливого середовища для залучення інвестицій від представників приватного сектору, а також оптимізація системи обмежень та заборон використання культурної

спадщини, зокрема шляхом створення привабливих стимулів для представників бізнесу.

Важливим напрямом удосконалення нормативно-правової бази є розроблення законодавства, спрямованого на регулювання меценатської діяльності, яка може стати ефективним додатковим інструментом підтримки фінансових та матеріальних аспектів культурної політики. Нині законодавче регулювання меценатства обмежується Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», який має загальний характер і не враховує особливостей цієї галузі в культурному контексті. Попередні спроби ухвалення законопроектів про меценатство не були успішними головним чином через побоювання щодо можливих корупційних ризиків, коли благодійна фінансова допомога та податкові пільги можуть використовуватися як механізми ухиляння від оподаткування. Для порівняння — у 2021 році було ухвалено закон, який конкретизує особливості меценатської діяльності в галузі спорту [8].

Отже, у процесі розроблення законодавчої бази, що регулюватиме меценатську та благодійну діяльність у сфері культури й мистецтва, важливо чітко визначити принципи, на яких ґрунтуватиметься майбутній закон про меценатство. Передусім варто врегулювати права та обов'язки як меценатів, так і отримувачів допомоги, а також окреслити компетенції органів державного управління та місцевого самоврядування в галузі меценатської діяльності.

Важливо і визначити обмеження для запобігання зловживанням — зокрема, заборонити надання меценатської допомоги органам влади, посадовим особам державного та місцевого управління, а також фінансування з державного та місцевих бюджетів. Зазначимо, що меценатська діяльність має бути поза політичними та рекламними цілями, а органи влади — не втручатися в меценатську діяльність або обмежувати вибір форми допомоги. Меценат повинен мати право на самостійне визначення отримувачів, форм та розмірів допомоги. Водночас меценат або корпорація, що здійснює корпоративну філантропію, не мають втручатися у творчу самостійність.

З огляду на це, у новому законі доцільно передбачити можливість для органів державної влади встановлювати економічні, податкові та репутаційні стимули для підтримки меценатської діяльності, такі як пільгове оподаткування, повернення коштів, пов'язаних із технічним удосконаленням та експлуатацією культурних закладів, а також пільгове кредитування культурних проєктів. Водночас ці заходи повинні бути розроблені таким чином, щоб унеможливити їхнє використання як інструментів ухиляння від оподаткування під виглядом меценатської діяльності.

Підкреслимо необхідність визначення ефективного механізму державного та громадського контролю, спрямованого на уникнення можливих зловживань

при використанні меценатських коштів. Цей механізм має забезпечувати обов'язковість публічного звітування про витрати та контроль над процесами збору та розподілу отриманих коштів. Крім того, доцільно передбачити у законі визначення конкретних механізмів і стимулів для створення спеціалізованих культурних фондів, спрямованих на залучення позабюджетних ресурсів для підтримки культурної та мистецької галузі.

Ще одним ключовим аспектом є впровадження законодавчих ініціатив, які забезпечують формування соціокультурної ідентичності. Зазначимо, що в умовах повномасштабної війни з росією спостерігається консолідація українського суспільства, посилення національної свідомості та утвердження спільних цінностей [1; 2; 13]. У цьому контексті особливої ваги набувають законодавчі ініціативи, спрямовані на підтримку і зміцнення соціокультурної ідентичності. З урахуванням зазначеного, важливо звернутися до Закону «Про основні засади державної політики у галузі утвердження української національної та громадянської ідентичності», імplementованого ВРУ у грудні 2022 року [12], який визначає правові основи державної політики у формуванні ідентичності громадян, що має стратегічне значення для сучасної гуманітарної та культурної роботи. Проте, незважаючи на актуальність, чинна редакція цього закону потребує подальшого вдосконалення для більш комплексного охоплення завдань у галузі формування соціокультурної ідентичності. Актуальними напрямками вдосконалення державної культурної політики України, на думку фахівців, є:

I. Створення та ухвалення нової редакції Закону України «Про культуру», в рамках якого пріоритетною метою є:

- розроблення юридичного механізму для формування та реалізації культурної політики на всіх етапах — від планування до оцінювання ефективності, з урахуванням сучасних вимог та наукових підходів;
- визначення особливостей впровадження культурної політики в умовах децентралізації управління, чітке визначення компетенцій місцевих, регіональних та центральних органів влади в галузі культурної політики, з урахуванням нових форм територіального устрою;
- забезпечення врахування ціннісних, мистецьких, живописних та послугових потреб у положеннях закону, що стосуються права на культурно-історичну тотожність нації;
- легалізація принципів реалізації культурної політики в нових територіальних громадах;
- введення культурної субвенції з державного бюджету для підтримки культурних закладів із метою гарантування культурних прав громадян та підтримки довгострокових культурних проєктів;
- оптимізація фінансування галузі культури від органів місцевого самоврядування, визначення

нормативів для частки бюджетів територіальних громад, спрямованих на підтримку культурної діяльності та обслуговування об'єктів культурної спадщини;

- визначення особливостей культурної політики для територій, що постраждали внаслідок бойових дій на Сході України, з метою ефективного відновлення та підтримки культурної галузі [14].

II. Створення моделі культурної політики, де центр (зокрема, Міністерство культури та стратегічних комунікацій України) зберігає повноваження у справах загальнонаціонального значення, тоді як регіональні та місцеві органи влади відповідають за інші аспекти та ухвалення рішень.

III. Проведення комплексних соціологічних та статистичних досліджень щодо становища культури в Україні, функціонування культурних закладів, ставлення населення до культурних цінностей та визначення культурних потреб громадян.

IV. Створення ресурсного центру або агентства для координації інноваційних ініціатив у галузі «культурних індустрій», що може включати навчання фахівців для реалізації інноваційних культурних проєктів та проведення моніторингу з метою визначення кращих ініціатив для забезпечення подальшої підтримки. Важливим завданням центру або агентства має стати адаптація європейського досвіду у галузі культурних індустрій для українських умов та розвиток міжнародного співробітництва з аналогічними структурами в ЄС.

V. Сформувати ефективний комунікативно-культурний простір, який би забезпечував задоволення різноманітних потреб суспільства у видових, семантичних та культурно-ідеологічних аспектах.

VI. Виробити механізм паритетного використання публічних коштів організаціями всіх форм власності.

VII. Сформувати належні умови для розвитку підприємництва у галузі культури та конкурентоздатного сектору культурних та креативних індустрій [4].

Висновки. Отже, з огляду на актуальність та важливість удосконалення державної культурної політики для державотворчих процесів у контексті європеїзації України, стає очевидним, що нормативне забезпечення культури має бути інструментом для задоволення ціннісно-орієнтаційних потреб людини.

Цілком логічним є створення в Україні інструментально-інституційного комплексу «культурологізації» за стандартами ЄС, забезпечення економіко-фінансового стимулювання з боку державного управління, що стає важливим для культурного розвитку країни, а отже, потребує скерування прямих видатків на розвиток культурної галузі України. Впровадження вищезазначених рекомендацій можливе лише за умов ефектively юридично-правової участі держави, активної культурно-творчої діяльності місцевих органів влади і скоординованих зусиль територіальних громад різного рівня.

Література

1. Восьме загальнонаціональне опитування: Україна в умовах війни (6 квітня 2022) / Соціологічна група «Рейтинг». 2022. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/vosmoy_obschenacionalnyy_opros_ukraina_v_usloviyah_voyny_6_aprel-ya_2022.html (дата звернення: 20.08.2025).
2. Десяте загальнонаціональне опитування: ідеологічні маркери війни (27 квітня 2022 року) / Соціологічна група «Рейтинг». 2022. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/desyatty_obschenacionalnyy_opros_ideologichesk-ye_markery_voyny_27_aprel-ya_2022.html (дата звернення: 22.08.2025).
3. Інформаційно-аналітична довідка про бюджетне фінансування предметів відання Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики Верховної Ради України (2022; 2023 роки) / Комітет з питань гуманітарної та інформаційної політики. URL: <https://kompkd.rada.gov.ua/uploads/documents/34461.pdf> (дата звернення: 21.08.2025).
4. Інформаційні матеріали до комітетських слухань на тему: «Національна культурна стратегія 2015–2025: вектори розвитку». URL: https://undiasd.archives.gov.ua/doc/news/2015_07_15/2015_07_15_02.pdf (дата звернення: 22.08.2025).
5. Креативні індустрії у І кварталі 2022 року: Статистичний огляд / Міністерство культури та інформаційної політики України. 2022. URL: <https://mkip.gov.ua/news/7654.html> (дата звернення: 24.08.2025).
6. Актуальні проблеми державної підтримки інновацій у культурній політиці: Аналітична записка / НІАДС. 2014. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/aktualni-problemi-derzhavnoi-pidtrimki-innovaciy-u-kulturniy> (дата звернення: 23.08.2025).
7. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо запровадження культурної субвенції для фінансування надання базового набору культурних послуг: Проект Закону України № 9297 від 12.05.2023 / Міністерство культури та інформаційної політики України. 2022. URL: <https://mkip.gov.ua/news/7692.html> (дата звернення: 21.08.2025).
8. Про внесення змін до деяких законів України щодо меценатської діяльності у сфері фізичної культури і спорту: Закон України від 02.06.2021 № 152021-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1520-20#Text> (дата звернення: 20.08.2025).
9. Проект Закону про внесення змін до статті 97 Бюджетного кодексу України щодо запровадження культурної субвенції для сільських громад із метою поживлення культурного життя у сільській місцевості. 4586-IX від 03.09.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56982> (дата звернення: 27.08.2025).
10. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо створення умов для реалізації проектів у сфері розвитку об'єктів культурного призначення та управління пам'ятками культурної спадщини в рамках державно-приватного партнерства від 20.07.2021 № 5808. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/27470> (дата звернення: 22.08.2025).
11. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо збереження об'єктів культурної спадщини) від 16.07.2021 № 5781. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/27250> (дата звернення: 24.08.2025).
12. Проект Закону про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності від 23.11.2021 № 6341. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc41?pf3511=73263> (дата звернення: 27.08.2025).
13. Сьоме загальнонаціональне опитування: Україна в умовах війни (30–31 березня 2022) / Соціологічна група «Рейтинг». 2022. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/sedmoy_obschenacionalnyy_opros_ukraina_v_usloviyah_voyny_30-31_marta_2022.html (дата звернення: 25.08.2025).
14. Valevskyi O. Legislative background of state cultural policy in time of war // *Strategic Panorama*. 2023. No. 2. P. 85–95. URL: <https://doi.org/10.53679/2616-9460.2.2022.08> (дата звернення: 24.08.2025).

Reference

- Aktual'ni problemy derzhavnoi pidtrymky innovatsii u kulturnii politytsi: Analitichna zapyska.* (2014). [Current Issues of State Support for Innovation in Cultural Policy: An Analytical Note]. Retrieved from <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/aktualni-problemi-derzhavnoi-pidtrimki-innovaciy-u-kulturniy> [in Ukrainian].
- Desiate zahal'nonatsional'ne opytuvannia: ideolohichni markery viiny. (2022, April 27). [The Tenth Nationwide Survey: Ideological Markers of War]. *Sotsiolohichna hrupa "Reitynh"*. Retrieved from https://ratinggroup.ua/research/ukraine/desyatty_obschenacionalnyy_opros_ideologichesk-ye_markery_voyny_27_aprel-ya_2022.html [in Ukrainian].
- Informatsiyno-analitychna dovidka pro biudzhette finansuvannia predmetiv vidannia Komitetu z pytan humanitarnoi ta informatsiinoi polityky Verkhovnoi Rady Ukrainy.* (2022). [Information-Analytical Report on Budget Financing of Areas under the Jurisdiction of the Committee on Humanitarian and Information Policy of the Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from <https://kompkd.rada.gov.ua/uploads/documents/34461.pdf> [in Ukrainian].
- Informatsiini materialy do komitetskykh slukhan na temu: "Natsional'na kulturna stratehiia 2015–2025: vektory rozvytku".* (2015). [Information Materials for Committee Hearings

- on “National Cultural Strategy 2015–2025: Development Vectors”]. Retrieved from https://undiasd.archives.gov.ua/doc/news/2015_07_15/2015_07_15_02.pdf [in Ukrainian].
- Kreatyvni industrii u I kvartali 2022 roku: Statystychnyi ohliad.* (2022). [Creative Industries in Q1 2022: Statistical Review]. Retrieved from <https://mkip.gov.ua/news/7654.html> [in Ukrainian].
- Pro vnesennia zmin do Byudzhethnogo kodeksu Ukrainy shchodo zaprovadzhennia kulturnoi subventsii dlia finansuvannia naddannia bazovoho naboru kulturnykh posluh: Proekt Zakonu Ukrainy № 9297 vid 12.05.2023.* (2022). [On Amendments to the Budget Code of Ukraine on the Introduction of a Cultural Subsidy to Finance the Provision of a Basic Set of Cultural Services: Draft Law No. 9297]. Retrieved from <https://mkip.gov.ua/news/7692.html> [in Ukrainian].
- Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo metsenatskoi diialnosti u sferi fizychnoi kultury i sportu: Zakon Ukrainy vid 02.06.2021 № 152021-IX.* (2021). [On Amendments to Certain Laws of Ukraine Regarding Patronage Activities in Physical Culture and Sports: Law of Ukraine No. 152021-IX]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1520-20#Text> [in Ukrainian].
- Proekt Zakonu pro osnovni zasady derzhavnoi polityky u sferi utverdzhennia ukraïnskoi natsional'noi ta hromadianskoi identychnosti vid 23.11.2021 № 6341.* (2021). [Draft Law on the Basic Principles of State Policy in the Sphere of Affirming Ukrainian National and Civic Identity]. Retrieved from <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc41?pf3511=73263> [in Ukrainian].
- Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy (shchodo zberezhenia ob'ektiv kulturnoi spadshchyny) vid 16.07.2021 № 5781.* (2021). [Draft Law on Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine (Regarding Preservation of Cultural Heritage Sites)]. Retrieved from <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27250> [in Ukrainian].
- Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo stvorennia umov dlia realizatsii proektiv u sferi rozvytku ob'ektiv kulturnoho pryznachennia ta upravlinnia pamiatkami kulturnoi spadshchyny v ramkakh derzhavno-pryvatnoho partnerstva vid 20.07.2021 № 5808.* (2021). [Draft Law on Amendments to Certain Laws of Ukraine on Creating Conditions for the Implementation of Projects in the Field of Development of Cultural Facilities and Management of Cultural Heritage Monuments within the Framework of Public-Private Partnership]. Retrieved from <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27470> [in Ukrainian].
- Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do stat' 97 Byudzhethnogo kodeksu Ukrainy shchodo zaprovadzhennia kulturnoi subventsii dlia silskykh hromad iz metoiu pozhvavlennia kulturnoho zhyttia u silskii mistsevolosti. 4586-IX vid 03.09.2025.* (2025). [Draft Law on Amendments to Article 97 of the Budget Code of Ukraine Regarding the Introduction of Cultural Subsidy for Rural Communities to Revitalize Cultural Life in Rural Areas]. Retrieved from <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/56982> [in Ukrainian].
- S'iome zahal'nonatsional'ne opytuvannia: Ukraina v umovakh viiny. (2022, March 30–31). [The Seventh Nationwide Survey: Ukraine in Conditions of War]. *Sotsiologichna hrupa “Reitynh”*. Retrieved from https://ratinggroup.ua/research/ukraine/sedmoy_obshchenacionalnyy_opros_ukraina_v_usloviyah_voyny_30-31_marta_2022.html [in Ukrainian].
- Valevskiy, O. (2023). Legislative background of state cultural policy in time of war. *Strategic Panorama*, (2), 85–95. Retrieved from <https://doi.org/10.53679/2616-9460.2.2022.08>.
- Vos'me zahal'nonatsional'ne opytuvannia: Ukraina v umovakh viiny. (2022, April 6). [The Eighth Nationwide Survey: Ukraine in Conditions of War]. *Sotsiologichna hrupa “Reitynh”*. Retrieved from https://ratinggroup.ua/research/ukraine/vosmoy_obshchenacionalnyy_opros_ukraina_v_usloviyah_voyny_6_aprel-ya_2022.html [in Ukrainian].

Shostak V., Vytkaľov S., Vytkaľov V.

Directions for Improving Ukraine's Cultural Policy at the State and Regional Levels Under New Sociocultural Conditions

Abstract. The study identifies key aspects of improving Ukraine's cultural policy, drawing on the existing regulatory and legal framework for culture as well as public and expert reactions to its implementation, reflected in various analytical reports. It differentiates these issues at the state and regional levels. The research outlines the main directions of cultural policy whose implementation

would strengthen the country's cultural life. Based on statistical data, the study emphasizes the shortcomings of the residual principle (residual financing) in cultural policy, especially during wartime. Several proposals are put forward, grounded in contemporary scholarly research and current legislation, whose implementation would improve the situation in both the cultural sector and the country's broader cultural sphere. The research methodology combines different approaches, including content analysis of current studies, cultural studies methods, comparative analysis, and others. The study's novelty lies in presenting relevant proposals that, in the authors' view, can help improve the overall situation in the field of culture. The practical significance of the results is reflected in the possibility of using the collected and critically analyzed material in future research.

Keywords: cultural policy, residual principle, legislative and regulatory framework, regional and state level, contemporary societal challenges.

Стаття надійшла до редакції 29.08.2025

Стаття прийнята до друку 25.09.2025

Дата публікації: 30.12.2025